

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Didaci Covarrvvas A Leyva Toletani Episcopi Segobiensis
... Opera Omnia**

**Covarrubias y Leyva, Diego de
Antverpiae, 1610**

Quibus actibus iuramentum apponi poßit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96556)

nam quidem censent, posse votum penale religionis, aut peregrinationis Hierosolymitanę dispensari per Episcopum: quamuis votum istud peregrinationis huius vel religionis, nullius admittat prelati dispensationem, nisi ea concedatur à Romano Pontifice: quando votum hoc est absolutum. Differentię ratio inde sumitur, quod vouens directe & absolute religionem in animo habet & desiderio illam profiteri vt rem sibi gratissimam, atque ideo votum deliberationem habuit perfectam. Sed qui vouit lege pęnę religionem, aut peregrinationem, non habet animo ea quę vouet, nec ideo promittit illa quod sibi sint cordi: imo ad ea tanquam sibi ingrata & molesta in pęnam obligari voluit: vnde forsitan iusta causa est, quod per Episcopum fiat, & concedatur dispensatio. His accedit quod forsitan quibusdam videtur non omnia vota conditionalia & pęnalia esse deliberatione iusta emissā: nam Ambrosius Catherinus contra Caietan. censet, non valere votum hoc: promitto ingredi religionem, si commiserio adulterium, quod valere asserit Caietan. in *summa*, in verb. votum. Nihilominus tutior est eorum opinio, qui censent adhuc in hoc casu post commissam pęnam necessariam esse Romani Pontificis dispensationem: quia iam est contracta ex voto obligatio ad religionem, cuius equidem voto derogare per dispensationem nemo potest pręter ipsum Romanum Pontificem, atque ita in hac quęstione visum est Dominico à Soto, in *Institutione de cauendo iuramentorum abusu*, part. 1. c. 9. Et lib. 8. de *iustitia & iure*, q. 2. art. 1. & q. 4. art. 3. Nec enim deficit promissio saltem implicita ad votum religionis in huius quęstionis specie. vnde par est, quod obligationem ad religionem ex causa voti inductam esse iudicemus. Quia in re illud est obiter adnotandum in quolibet voto, pręsertim religionis esse necessariam explicitam, aut saltem implicitam promissionem: nec propositum ingrediendi religionem; & in ea permanendi perpetuo sufficeret, text. elegans in *c. literaturam de voto*. Aliud enim est promittere ingressum & professionem religionis, aliud habere propositum ingrediendi, profitendi, ac perseuerandi. Nam qui propositum habet, nec explicitę nec implicitę promittit professionem religionis: cum aliud sit proponere, habet deliberate promittere: sicut eleganter explicat Caietan. lib. 27. *responsionum* cap. 7. Et Domin. Sot. d. lib. 8. q. 1. art. 3. tametsi Doctores iuris Canonici interpretes non possint excusari à non satis diligenti huius articuli examinatione. sic sane text. in *c. consulti de regular.* dum propositum absolutum sufficere censet ad perpetuam religionem, intelligendum est de proposito absoluto, ex quo tamen possit deduci saltem implicita religionis perpetuę promissio: alioqui minime conueniret ea responsio cum cap. *literaturam*. Quod si quis votum fecerit ingrediendi religionem minime pollicitus explicitę, vel implicitę perpetuam religionem censetur voluisse secundum ius, vt tantum gaudeat anni probatione: intra quem possit pęnitere, si viderit eum statum sibi commodum, aut gratum non esse: sic enim Thom. censet in 2. 2. *questi.* 189. art. 4. quem sequuntur Deci. in *c. in presentia de probat. nu.* 55. Archid. in *c. scimus*, l. 2. q. 1. Henric. in *c. statum*, col. 3. de *regul.* & Florent. 3. part. tit. 16. c. 2. q. 4. Syluest. in verb. *religio*, 2. q. 19. & Ias. in *l. si quis heredem n. 1* 3. c. de *insti. & substitut.* Ex mente tamen S. Thomę deducitur fecus esse dicendum, vbi quis votum fecerit, aut promiserit profiteri in aliqua religione, vel esse religiosum, quod & Syluest. not. Imo si quis vouerit fieri religiosum, intelligitur votum istud in anno quidem probationis: non tamen de perfecta, & perpetua religione. Item si vouerit quispiam esse religiosum, ea tamę intentione & mente, vt velit gaudere anno probationis, poterit intra annum ante professionem tacitam vel expressam à monasterio exire, sicuti vtrunque docere conatur Caietan. in d. art. 4. quę omnigomnino notanda sunt ad perfectam voti obligationem, vt sciamus qua ratione teneatur quis ex deliberata promissione ad votum vel religionis vel alterius boni ac pii operis.

§. QVARTVS.

Quibus actibus iuramentum apponi possit.

SVMARIA.

1 Iuramentum propriam & primordialem naturam actus, cui accedit, foris int.

- 2 Accessorium seu accidens sapit naturam principalis.
- 3 Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur.
- 4 Accidens alia & natur alia contractus quę dicantur.
- 5 Venditio iurata & prior, an potior sit posteriore non iurata, sed tamen traditio ne firmata. & ibidem intellectus ad text. in *l. quosdam. Cod. de rei vendit.*
- 6 Matrimonium metu contractum iuramento non firmatur.
- 7 Donatio iuramento firmata, an reuocetur naturalitate filiorum, authoritate *l. si unquam. C. de reuoc. donat.*
- 8 Fideiussores an ratione iuramenti amittat beneficium excussionis.
- 9 Emphyteuta qui iuramentum in contractu prestat, an prius ius emphyteuticę, si canonice solutionem intra biennium omiserit?
- 10 Venditor qui iurauit euersionem prestat, an teneatur si ipsi denunciatio non fuerit.
- 11 Obligatus ad factum an ratione iuramenti cogatur precise facere?
- 12 Pactum prorogata iurisdictionis iuramento firmatum, etiam ante litem restatam excludit pęnitentia & ibidem intellectus ad leg. si conuenit, ff. de iurisd. omn.
- 13 Pęnitentia cuius eorum qui prorogant iurisdictionem ante litem contestatam, pactum committit non tollit.
- 14 Fructus pigoris à creditore percepti, an extenuent sortem, & quatenus in eam computentur, licet debitor iurauerit solutionem debiti, & ibidem intellectus ad textum in *c. ad nostram, de iur. iur. and.*
- 15 Iurans saluere certam quantitatem, an possit compensationem obicere, & num. seq.
- 16 Compensatio in deposito opponi non potest.
- 17 Soluisse quis dicitur.
- 18 Compensatio fit fructuum ex pigore à creditore perceptorum cum sorte, si iura.
- 19 Qui iurat alteri nullum grauamen inferre, an possit iure eum in iudicio, vel extra, conuenire.
- 20 Reditus qui dicantur, & an immobilium appellatione veniant.
- 21 Compensatio non fit liquidi ad illiquidum.

Obiter in precedenti §. tractauimus de interpretatione iuramenti iuxta consensum & mentem iurantis, atque item secundum ipsius actus iurati, propriam conditionem & naturam: oportet tamen modo eandem materiam iterum alius exponere, ab origine & radice deducendo, quid de hac re iura explicuerint.

Nam si illud iuris est apertissimum iuramentum propriam adsumere naturam actus, cui apponitur, & secundum eam intelligendam omnino esse. Hoc probatur in *d. l. vii. C. de non numer. pecun.* vbi iuramentum, quo quis iurat soluere pecuniam sibi mutuo numeratam, eam conditionem habet, vt intra biennium possit qui iurauit opponere exceptionem non numeratę pecunię, sicuti paulo ante dictum est. Hęc siquidem promissio soluendi pecuniam numeratam, propriam hanc naturam habet, quod possit intra biennium obicere exceptio non numer. pecun. idem constat in *c. quoniam admodum de iur. iur. and.* Etenim qui iurat aliquam in vxorem se ducturum, non tenebitur eam vxorem ducere, si post hanc promissionem ipsa fuerit fornicata: quia huius sponsalitię promissionis illud proprium est, quod sponsa non fornicetur: igitur iuramentum non mutat hanc propriam huius actus naturam, facit optimus textus in *leg. vltim. Codic. de lib. casu.* Sed ne quis mihi statim obiciat plures effectus, quos contractus iurati habent, quosq; minime habuissent absque iuramento, inquirere necesse est huius conclusionis verum intellectum. Et sane ita est hęc propositio accipienda, vt de natura propria, & à primordio ipsi actui conuenienti, non de accidentali intelligatur, sic denique iuramentum adsumit actus naturam primordialem, vt ita loquar, nõ accidentalem: ea siquidem propter vim iuramenti plerunq; mutatur, quod satis euidenter ex multis apparebit, quę de effectibus iuramenti traduntur, & à me statim tradentur: & hoc probatur eleganter autoritate Iuriscōsulti, *leg. item veniunt. §. cum prędixerimus, ff. de peti. hered.* vbi distinctio maxima fit inter ea, quę ab initio naturaliter insunt actui, & ea, quę ex accidenti ei conueniunt, vt actio alteri subrogata & secundum primordialem naturam, non secundum accidentalem subrogetur, notat *glos. in leg. certi conditio. in princip. ff. si certum pet. cuius preter Barto.* & Doctores ibi meminit Bald. in *cap. vltim. colum. 3. de iur. iur. and.* idem Bald. in *l. vnic. §. sed si non. Cod. de rei vxoria actionibus.* eius tamen intellectum examinat Zasius lib. primo *singul. respōs.* cap. 14. ex quibus communi omnium consensu receptum est iuramentum naturam primordialem actus, cui accessit, sequitur non accidentalem: quod notant in specie Aretin. *colum. pen. & Deci. nu. 23. in capitu. 1. de iudic. & ibi Alciat. num. 46.*

Sed tamen dubitatur, quę dicantur naturalia, & accidentalia & contractus, vel actus aliquis? Bald. equidem in *l. prima, col. prima. C. commod. eleganter, ac subtiliter scribit, ea quę veniunt accidentaliter triplici ratione contingere, ratione equidem morę, culpę, vel contentione: ea verò dicit naturalia*

nobis nocet, si teneamus eandem responsionē solum procedere in contractu transactionis, non in aliis: quasi ea responsio speciale quid contineat in transactionis contractu, secundum Riminal. Parpalam & Alciat. *ibi*. Corne. *consil.* 246. l. 3. Carolus Molinaus in *d. consil. Alexan.* 85. qua ratione mihi displicet, quod Matth. Matthes. adnotavit in *notab.* 50. scribens, venditorem ab actione evictionis liberum omnino esse, si emptor minime soluerit intra diem constitutum precium, quod promissit, & iuravit solvere: licet post diem nihilominus id soluerit. Etenim falsam esse censio hanc sententiam, tametsi ea procedat à communi Doct. opinione, que asserit, *d. l. si quis in aior.* obtinere in omnibus cōtractibus & conventionibus iuratis. Fit igitur ex his, nō esse veram Baldi assertionem, in *d. c. querelam.* imō, ni fallor, ex illo ex mente illius *cap.* deduci posse cōtrarium: siquidem post biennium à cessatione solutionis pensionis agitur ibi ad priuationem rei, cuius ratione solvere pensionem iuravit condemnatus. Etenim quod emphyteuta non possit ob cessationem pensionis soluendæ priuari emphyteusi intra biennium, proprium est eiusdem contractus, ab eius exordio, & natura, non ex accidenti.

Septimo ex prænotatis inferitur intellectus ad text. in *c. vlt. de empr. & vend.* atq; ad omnia iura, quibus statutum est, venditorem teneri de evictione, si requisitus admonitusque nō defenderit emptorem conuentum rei vindicatione ad rei venditæ restitutionem. Etenim quibusdam placet ratione iuramenti omnino teneri venditorem, etiam non admonitum defendere emptorem, si sciuerit ei litem motam fuisse quod Imol. voluit in *l. quod te mihi, ff. si cert. per. cuius opinionem ipse examinavi lib. 3. variar. resolut. c. 17. num. 5.*

Octavo illud hac ex causa in examen incidit, an qui promittit cum iuramento aliquid facere, teneatur, & cogendus sit præcise facere, an satis ei sit, si velit solvere id, quod alterius hac de re interfit: Nam iure civili qui tenetur facere, non cogitur præcise ad factū: sed liberatur, si velit præstare interesse, *l. stipulationes non diuiduntur, ff. de verb. oblig. l. si quis ab alio, ff. de re iud.* At si promissio fuerit iurata, tenebitur promittens, & præcise erit cogendus facere. *gl. celebris in l. si pecuniam in princip. ff. de condit. caus. dat. quam dicit singul. Imol. in c. 1. colum. penult. de iudic. Iaf. in §. actionum. colum. 8. de actio. idem Iaf. dicens, hanc esse communem opinionem, in d. l. si pecuniam. idē Iaf. & Doct. *d. l. stipulationes non diuiduntur, gloss. similis in c. ex literis in 2. de sponsalib. quam Præpos. ibi ad hoc notat. text. optimus in c. querela. vbi Anton. ne prælat. vices suas. Aretin. in c. 1. de iudic. colum. penult. eandem opinionem late defendit Fortun. in c. 1. n. 17. de pact. Aduersus tamen hac communem conatur tenere Corne. in *consil.* 246. lib. 4. tenent Anan. in *d. c. querelam.* & Matth. Afflict. *decisione Neapolitana* 295. sentit Dec. in *d. cap. 1. de iudic. num. 23.* ea ratione, quod iurans aliquid facere, videtur iuramentum fecisse iuxta qualitates huius obligationi, & promissioni iure accessorias: cum ea scilicet facultate, quod liberetur præstando interesse, si nolit agere, nec consensit præcise promissioni: deniq; ex eo, quod iuramentum naturam actus, cui accedit, fortitur. Huic verò rationi, si res ista exacte perpendatur, facillime respondetur. Nam promissio faciendi ex propria natura, habet consensum & necessitatem præcise faciendi: hoc etenim secundum propriam verborum significationem hac promissio inducit, ex accidenti tamen, hoc est, ex mora, quia si promittens facere non vult, ad interesse tenetur: vnde cum hac obligatio ad interesse in promissionibus facti sit ex accidenti propter moram, minime erit iuramentum secundum eam intelligendum, sed secundū primariam obligationis naturam, quemadmodum Aretin. respondet in *d. cap. 1. de iudic. colum. penult.* Possimus aliter huic objectioni satisfacere, si præmittamus, ob religionis causā iuramenta intelligenda fore potius iuxta iura Pontificia, quā secularia: quemadmodum superius probatum est: atque i deo verum erit, quoties hac in parte ius Casareum iuri Pontificio contrarium fuerit, standum esse iure Pontificio: tamen iure canonico absque iuramento, si quis facere promiserit, præcise facere cogitur. argument. text. in *cap. 1. & cap. qualiter de pact. idque expressim notant Abb. in c. ap. per suas. colū. 4. de arbit. & in cap. veniens de iureiurand. Roman. in d. l. stipulationes non diuiduntur. & ibi Iaf. numer. 33. Anton Burgens. in rubr. de empr. & vend. colum. 2. & Fortun. in *cap. 1. de pact. num. 16.* Igitur licet iure civili nemo sit cogendus præcise ad factum sed liberetur præstando interesse; attamen quia iure Pontificio, secundum quod iurati contra factum interpretantur,***

di, promissor facti præcise agere compellitur, consequens est, ratione iuramenti, etiam à iudice seculari promissorem cogendum fore præcise facere; cum hæc promissio potius sit intelligenda iuxta naturam actus iure Pontificio, quam Casareo convenientem in ea specie, quæ variè ab utroque iure intelligitur.

Hæc verò communis sententia, que dicit, cogendum esse præcise agere eam, qui facere cum iuramento promittit, procedit, modo qui iuravit, possit facere, quod iuratus promissit, sitque illi possibile hoc factū, vt late not. Aymon. Saul. *consil.* 12. pluribus hanc opinionem comprobans.

Atque hæc notanda sunt, licet Ioan. Andr. in *d. cap. qualiter. & Felin. in d. cap. 1. de pact. num. 9.* tenuerint, etiam iure Canonico promissorem facti omnino liberari, si velit præstare id, quod interest: nec cogendum esse præcise facere, per text. in *d. cap. dilecti, de arbitris.* cui respondetur ibidem, ideo nō cogi quem præcise ad factum, sed liberari præstatione pensionis: quia alternativè censetur obligatus ad factum, vel ad pensionem, qui facere sub pœna promissit.

Nono eadem ferè ratione controuertitur interpretatio text. in *l. si conuenerit, ff. de iurisdict. omni. iudic.* vbi Iuriconsultus respondit, pactū prorogati iurisdictionis tolli per penitentiam prorogantis ante litem contestatam. Nam si pactum istud fuerit iuramento firmatum, quibusdam placet, non esse locum penitentia: quod notant ex religione iuramenti Imol. & Aretin. in *cap. 1. de iudic. Angel. Fulg. Paul. de Castr. Alex. & Iaf. in d. l. si conuenerit. co. 2. quorum opinio communis est, vt fatentur Dec. in *d. cap. 1. num. 23.* & ibi Alciat. *num. 45. in repet.* qui eandem opinionem sequitur: & probatur his pars per rationes præcedentes conclusionis, & deinde qua huius promissionis & prorogationis propria natura est, quod omnino seruetur: tametsi ex accidenti, ne quis cogatur coram iudice non suo litigare, admittatur penitentia. Et quia Anton. Abb. & Dec. in *d. cap. 1. n. 23.* contrariam sententiam veriorē esse existimant, tenentes, pactum prorogati iurisdictionis, etiam iuratum ante litē contestatā per penitentiam prorogantis tolli: existimo communē opinionem veriorē esse duabus quidem rationibus, que licet aliqui dubia sint, vt quidam arbitrantur, attamen plurimū earum autoritas persuadet, ob religionem iuramenti non esse admittendam penitentiam. Primum, quia adhuc iure civili penitentia prorogantis minime tollit prorogationis pactum, etiam ante litis contestationem contingens. Nam *d. l. si conuenerit.* intelligenda est de voluntate vtriusque paciscentis mutata, siquidē vterque in iudice, de cuius honore agitur, mutare poterit voluntatem: nec Iuriconsultus inibi loquitur de mutatione voluntatis vnus tantum sed inquit, si mutata fuerit voluntas: vnde absolute de vtriusque voluntate mutata vera est interpretatio: quod eleganter in *d. l. si conuenerit.* notauit Alberic. & post eum Dec. in *cap. 1. de iudic. n. 19.* Andr. Alciat. *ibi. n. 32.* idem Alciat. *lib. 2. Paradoxi. cap. 17.* & Coraf. *lib. 4. Mis. cell. cap. 5.* atque hæc ipsa opinio maxime probabilis est, ne dicamus ita facile iudicium, & pactorum autoritatem eludi, si permiserimus penitentia vnus tantū pactū prorogandæ iurisdictionis, aut non declinandæ foret responsio Iuriconsulti, si quis post pactum prorogandæ iurisdictionis alicuius iudicis, quæ prorogari potuisset, etiam ante litem contestatam penitenter. Secundo illud ad hanc probationem adducitur, quod quidā asseruerant tenentes, iure Pontificio in specie *d. l. si conuenerit.* etiam si ea lectundum communē intellectum accipiatur, non esse locum penitentia: atq; ideo inter ius canonicum & civile distinguendum esse, opinantur Alexand. in *d. l. si conuenerit. 2. s. l. Bald. in l. si quis in conferendo. C. de episcop. & cleric. Dec. in d. cap. 1. de iudic. numer. 8.* ea quidem ratione, quia secundum communem sententiam Alberic. Bartol. & aliorum in *d. leg. si conuenerit. Abb. in dict. cap. 1. vbi. Dec. numer. 20.* scribit eam communem esse, dicta Iuriconsulti responsio procedit in pacto nudo; quod iure civili actionem non producit, quasi secus sit in stipulatione. Et licet Iaf. in *d. l. si conuenerit. numer. 28.* post Petr. & Cyn. in *l. si qui ex consensu. 3. quasi. C. de episcop. & cleric.* Ioan. Andr. in *specul. tit. de iudic. comp. adi. §. 1.* & Alciat. in *repa. cap. 1. de iudic. numer. 38.* teneant aduersus communem, Iuriconsulti responsum in *dict. l. si conuenerit.* etiam procedere, si prorogatio fiat per stipulationem; quod mihi verius apparet, quicquid enim sit de illius responsi principali intellectu, ipse opinor, nihilref. re, fiat ea prorogatio per pa-*

